

Prostor i oprema školskih knjižnica u Koprivničko-križevačkoj županiji

Ljiljana Vugrinec, knjižničarska savjetnica, prof. pedagogije

Voditeljica Županijske matične službe Knjižnice čitaonice "Fran Galović" Koprivnica

11. Okrugli stol za školske knjižnice, 5.10.2020. "Prostor i oprema školske knjižnice"
Zoom webinar

HKD, Sekcija za školske knjižnice - Komisija za osnovnoškolske knjižnice i Komisija za srednjoškolske knjižnice

O ŽUPANIJSKIM MATIČNIM SLUŽBAMA ZA NARODNE I ŠKOLSKE KNJIŽNICE

- **ŽMS DJELUJU od sredine 90.-ih godina** – nastavljaju rad nekadašnjih matičnih službi zajednica općina i općinskih matičnih službi
 - Uspostavljene su *Rješenjem Vijeća za knjižnice Ministarstva kulture RH o utvrđivanju mreže matičnih knjižnica u RH (1995.)*
 - *Rad i materijalne troškove ŽMS sufinancira* **Ministarstvo kulture**.
- = **SUSTAV PRAĆENJA I PODRŠKE** narodnih i školskih knjižnica - **četvrt stoljeća** kontinuirano usmjeren na:
- **brigu o narodnim i školskim knjižnicama**, kao institucijama od posebnog društvenog i javnog interesa
 - **razvoj županijskih mreža** knjižnica
 - **praćenje rada** i stručnu potporu knjižnicama u **dosizanju propisanih stručnih standarda**
 - **unaprijeđivanja rada i usluga** knjižnica za korisnike
 - pružanje **savjetodavne i praktične pomoći** u knjižničnom poslovanju
 - unaprijeđivanje osnovnih **pretpostavki za rad** knjižnica – **zaposlenici, fond, PROSTOR I OPREMA**

TEMELJNI DOKUMENTI ZA RAD ŽUPANIJSKIH MATIČNIH SLUŽBI

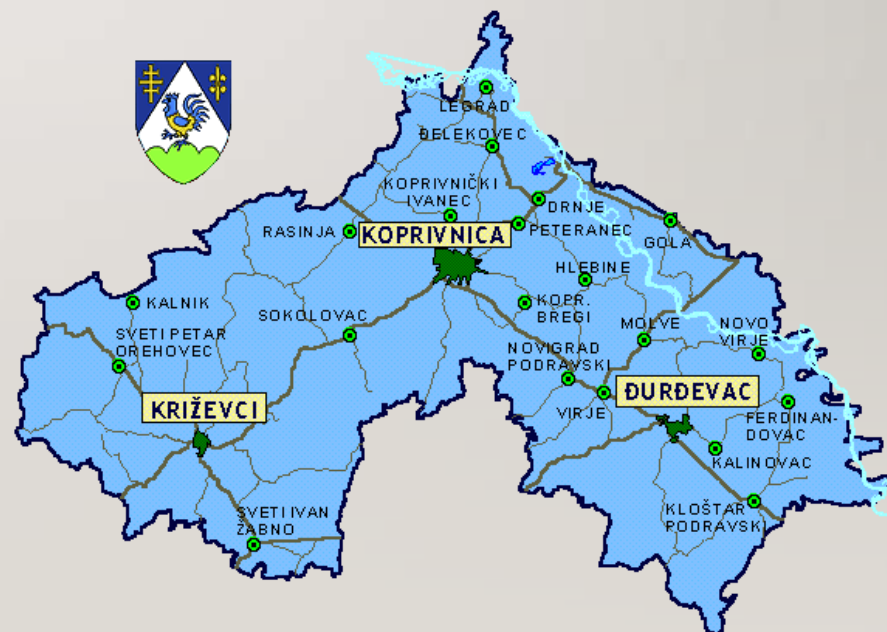
- Zakon o knjižnicama i knjižničnoj djelatnosti iz 2019. – čl. 34 (*prije toga: Zakon o knjižnicama, 1997.*)
- Pravilnik o matičnoj djelatnosti knjižnica u RH (2001.)
- Knjižnični Standardi, pravilnici

PROPISI VEZANI ZA PROSTOR ŠKOLSKIH KNJIŽNICA:

- Standard za školske knjižnice (2000.)
- Državni pedagoški standard za sustav osnovnoškolskog obrazovanja (2008.)
- Državni pedagoški standard za sustav srednjoškolsko obrazovanja (2008.)

ŽUPANIJSKA MATIČNA SLUŽBA KOPRIVNIČKO-KRIŽEVAČKE ŽUPANIJE

- **1995.** - Knjižnica i čitaonica Fran Galović Koprivnica dobiva funkciju županijske matične knjižnice za područje Koprivničko-križevačke županije

- **1996.** - zapošljavanje djelatnika na mjestu voditelja ŽMS

ZATEČENO STANJE ŠKOLSKIH KNJIŽNICA U KKŽ PRILIKOM USPOSTAVE ŽMS

- **Nestručni zaposlenici** – manjak diplomiranih knjižničara na tržištu rada, ali i izbjegavanje škola da traže stručne knjižničare, radi dopunjavanje satnice radom u knjižnici pojedinim nastavnicima (!)
- **Manjak zaposlenika** – škole bez knjižničara, zaposlenici s nedostatnom satnicom, više (nestručnih!) zaposlenika u istoj knjižnici – npr. svaki s po nekoliko sati, česte izmjene zaposlenika u knjižnicama...
- **Neadekvatni fondovi** zagaženi nekorištenom, zastarjelom i nepotrebnom građom – neprovođenje otpisa
- **Neobrađeni fondovi** – građa se u pravilu inventarizirala, ali vrlo rijetko katalogizirala
- **Računalno poslovanje nije postojalo - program** za knjižnično poslovanje koristile su samo dvije knjižnice (1 Crolist i 1 Ciciban)
 - **Manjak prostora i opreme u knjižnicama!**

PROBLEMI PROSTORA ŠKOLSKIH KNJIŽNICA U KKŽ PRIJE 20- 25 GODINA

Neki od problema iz 1990.-ih i 2000.-ih su rješeni ...

- Škole **BEZ** knjižnica i knjižničara; knjižnice **BEZ** namještaja
- Knjižnice „na hodniku” ili u nekom sličnom prolaznom prostoru
- Knjižnice u učionicama redovne nastave / redovna nastava u knjižnicama

...a neki od njih prate nas i danas:

- Zajedničke „knjižnice” za više škola (ali u nedostatnom prostoru!)
- Neprimjereno opremljeni prostori za knjižnice – stari i nefunkcionalni namještaj, dotrajala i manjkava oprema, „spremišta” starih stvari ...

ŠKOLSKE KNJIŽNICE 90-ih

Male, mračne, natrpane, loše opremljene ...

OŠ "Antun Nemčić Gostovinski" Koprivnica

OŠ Đurđevac

OŠ Molve

ŠKOLSKE KNJIŽNICE 90-ih

OŠ "Fran Koncelak" Drnje

ŠTO SVE RADI ŽUPANIJSKA MATIČNA SLUŽBA S CILJEM UNAPRIJEĐIVANJE PROSTORA ŠKOLSKIH KNJIŽNICA?

- **Izrađuje preporuke** za unaprijeđenja prostora i opreme prema Standardima, na temelju analize stanja i potreba
- **Stručno savjetuje na licu mjesta** – prilikom posjeta knjižnicama, kod stručnih nadzora
- **Pruža praktičnu pomoć** knjižničarima / ravnateljima – kod pripreme programskih osnova za uređenje / izgradnju / opremanje knjižnica, kao temelja za izradu idejnog rješenja projekta uređenja i opremanja
- **Izrađuje plan prostora, popis i opis potrebne opreme;** posreduje kontakte s dobavljačima i izvođačima
- **Savjetodavno sudjeluje u projektima** – u nadzoru nad pojedinim segmentima radova, zajedno s knjižničarima i ravnateljima, sudjeluje u komuniciranju s osnivačima i izvođačima radova ...
- **Organizira stručne EDUKACIJE i skupove na temu prostora** za školske knjižničare, ali i za ravnatelje, predstavnike osnivača škola i sl.
- Održava **tematska izlaganja** za školske knjižničare na stručnim skupovima ŽSV
- **Grupne i individualne edukacije** – za knjižničare-početnike, za novozaposlene knjižničare
- **Redovite konzultacije** mailom, telefonom ...

Rezultati ...

Virje
OŠ prof. Franje Viktora Šignjara (1999.)

Koprivnica
OŠ Antuna Nemčića Gostovinskog
(od 2004.)

OŠ Kloštar Podravski – dva puta uređivana školska knjižnica u 3 godine! (2005.-2008.)

SPECIFIČNOSTI PROVEDENIH ADAPTACIJA

- Oprema različitih vrsta i proizvođača – često nema sredstava za jedinstveno projektiranje i cjelovito opremanje u istom stilu
- Opremanje se često provodi etapno, ovisno o količini sredstava
- U proizvodnji namještaja sudjeluju i učenici i nastavnici
- Sami knjižničari i nastavnici obavljaju pojedine radove
- Knjižničari moraju biti inovativni i spretni!
- Koristi se sve što može poslužiti, a već od ranije postoji u školi ...

Strukovna škola Đurđevac

Gimnazija dr. Ivana Kranjčeva Đurđevac

Gimnazija Ivana Zakmardija Dijankovečkoga
Križevci

Rasinja
OŠ Andrije Palmovića

OŠ Sokolovac

OŠ „Fran Koncelak” Drnje

2020. - ŠKOLSKE KNJIŽNICE KKŽ I NJIHOV PROSTOR DANAS

BROJ ŠKOLA, KNJIŽNICA I KNJIŽNIČARA u KKŽ – usporedba 1995.-2020.

	Škole KKŽ			Knjižnice u školama	%	Djelatnici u knjižnicama				
	OŠ	SŠ	UKUPNO			40 sati	20 sati	<20 sati	Dipl. knjižn.	%
1995./96.	18	8	26	22	84	6	5	11	3	14
2019./20.	26	8	34	34	100	20	14	0	34	100

PROJEKTI UNAPRIJEĐENJA PROSTORA I 1995.-2020. I NEPOSREDNO SUDJELOVANJE ŽMS

UNAPRIJEĐENJA PROSTORA / OPREME

- 29 knjižnica provelo unaprijeđenja prostora / opreme
- 16 adaptacija i prilagodbi postojećeg prostora ili opreme
- 13 novih knjižnica u novoizgrađenim školama ili novim prostorima unutar škole

SUDJELOVANJE ŽMS

- Preporuke kod svakog stručnog nadzora
- Preporuke za uređenja i poboljšanja prostora u pisanoj formi (opsežnije): **50-tak**
- Izrada **skica** i suradnja kod **idejnih rješenja** prostora, izrada specifikacija opreme i sl.: **30-tak**
- **Konzultacija i savjetovanja ...**

Usprkos velikom broju projekata preuređenja (u 85% knjižnica), stanje još nije zadovoljavajuće!

Problemi?

PROSTOR ŠKOLSKIH KNJIŽNICA U KKŽ

(2019.)

KNJIŽNICE SU PREMALE!

PROSJEČNA KVADRATURA = MINIMALNA!

Na prosječnoj, županijskoj razini, škole ispunjavaju samo preduvjet minimalnog prostora, ali ne i ukupno propisanog prostora.

Sve školske knjižnice u KKŽ ukupno: 2.060 m²

- prosječno 64 m² po školi.

- Šk. knjižnica u OŠ = prosječno 62 m²
- Šk. knjižnica u SŠ = prosječno 68 m²

TREBA: minimalno 60 m² + 60 m² (DPS, 2008.)

MANJE OD 50% KNJIŽNICA ZADOVOLJAVAJUĆE ISPUNJAVA STANDARDE PROSTORA

Samo 15 od 34 knjižnice (5 u SŠ i 10 u OŠ) raspolažu s kvadraturom koja je propisana državnim Standardima – tj. imaju prostore od 80-100 m² ili više, što znači da u tih **15 knjižnica (44%) postoji mogućnost smještaja svih potrebnih sadržaja** koje školska knjižnica mora imati.

LOKACIJA ŠKOLSKIH KNJIŽNICA UNUTAR ŠKOLE

(2019.)

KNJIŽNICE SU NEVIDLJIVE!

• OŠ knjižnice

- 12 u prizemlju
- 12 na katu
- 1 oboje

• SŠ knjižnice

- 5 u prizemlju
- 3 na katu

U gotovo 50% škola (15 od 34) nije poštivan Standard za školske knjižnice koji kaže da školska knjižnica mora biti smještena “u središtu školske zgrade na pristupačnom mjestu” (čl. 19.) jer su knjižnice smještene na katovima, prvom, ili čak drugom.

Knjižnice na katovima često su slabo uočljive i teško dostupne (npr. dizala, ako i postoje, u školama su isključivo namijenjena samo za učenike s invaliditetom i teškoćama u kretanju).

PROSTOR ŠKOLSKIH KNJIŽNICA U KKŽ

- pogled izbliza: 2 škole nemaju knjižnice, u 13 škola kvadratura je ispod minimuma standarda

- **4 knjižnice ili 12% (3 OŠ i 1 SŠ) mogu u svoj prostor smjestiti samo najnužnije sadržaje** jer veći dio njihovog prostora (60-80 m²) u pravilu zauzimaju police s knjižničnom građom, a vrlo malo mjesta ostaje za sjedala u čitaonici i za rad na računalima, za programske sadržaje; često nemaju prostora za kutak za najmlađe učenike (u osnovnim školama), niti prostora za stručni rad školskoga knjižničara itd.
- **13 školskih knjižnica (41%) djeluju u prostorima manjim od 60 m²**, od kojih 4 knjižnice rade u manje od 25 m² što znači da **ne ispunjava niti minimum standarda** koji iznosi 60 m²
- **jedna SŠ nema vlastiti prostor za knjižnicu**, već prostor dijeli s drugom školom, tj. podstanar je u prostoru druge škole, odnosno njene školske knjižnice (Knjižnica Obrtničke škole u Koprivnici).
- **jedna OŠ još nema knjižnicu** - novoformirana škola, koja je knjižničara dobila prije nepunih godinu dana

OPREMA I UREĐENJE ŠK. KNJIŽNICA U KKŽ 2019.

😊 ZADOVOLJAVAJUĆE OPREMLJENE:	8 knjižnica (25%)
😐 DJELOMIČNO ODGOVARAJUĆE OPREMLJENE:	19 knjižnica (60%)
😞 POTPUNO NEODGOVARAJUĆE OPREMLJENE:	5 knjižnica (15%)

- prostori natrpani policama i ormarima raznih stilova; zastarjela oprema i po 30-40 godina, nefunkcionalna i neprimjerena potrebama, manjak prostora za aktivnosti i programe...

Informatizacija (provedena 2005.) – uvedeno računalno knjižnično poslovanje u svim šk. knjižnicama u Županiji - značajna financijska sredstva Koprivničko-križevačke županije i gradova – osnivača škola – ali, **potrebna je obnova informatičke opreme i ulaganje u održavanje i razvoj računalnog sustava.**

NOVIJI PROJEKTI GRADNJE ILI ADAPTACIJE KNJIŽNICA U KKŽ

Gimnazija „Fran Galović” Koprivnica – nova zgrada od 2007.

Srednja škola 'Ivan Seljanec'

2011.

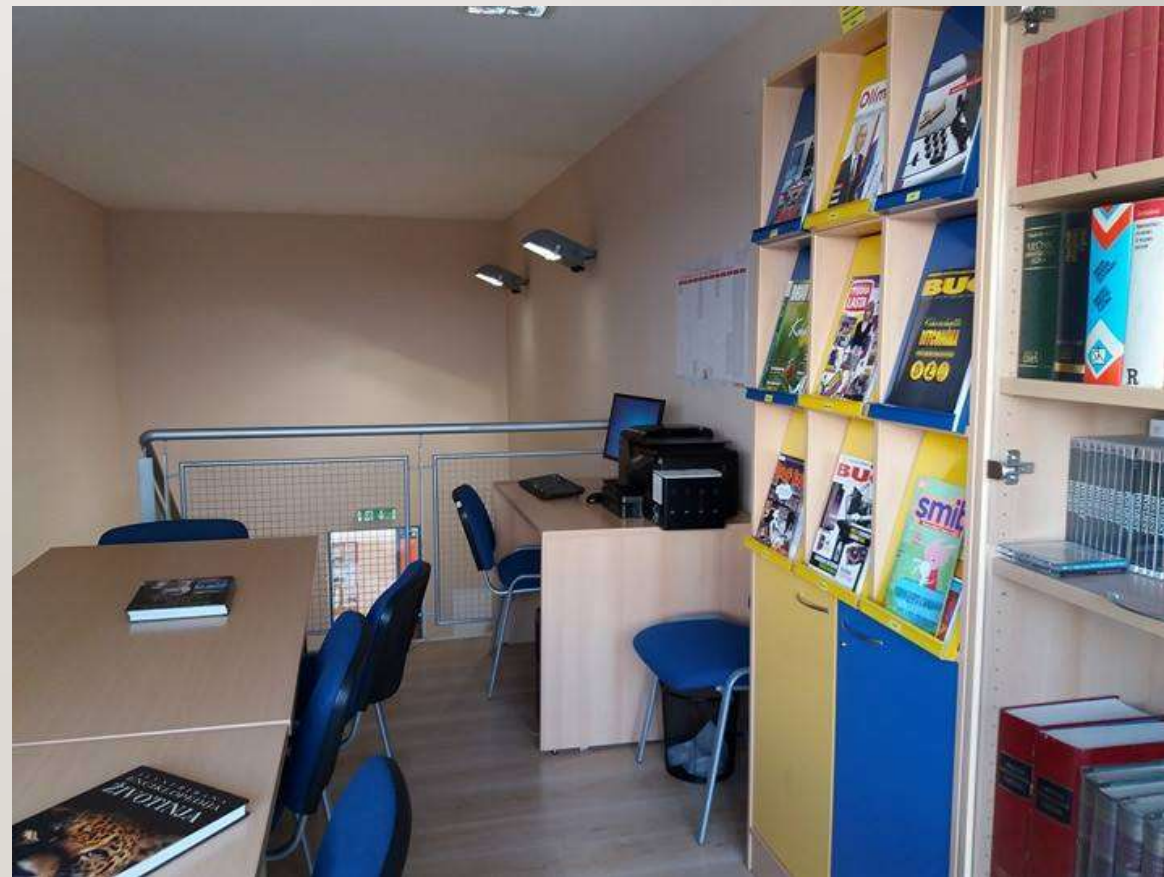
Kalinovac
OŠ Ivana Lackovića Croatia

2012.

OŠ MOLVE (2018.)
DOGRADNJA ŠKOLE

OŠ GOLA – školska knjižnica na 2 etaže preuređena u prostoru dvorane za tjelesni odgoj(2013.)

OŠ KOPRIVNIČKI BREGI (2014.)

Knjižnica Srednje škole Koprivnica i
Obrtničke škole Koprivnica
(uređena 2017./18.)

SREDNJA GOSPODARSKA ŠKOLA KRIŽEVCI

2019./20

Uređena i novoopremljena u prosincu 2019.

OŠ ĐURĐEVAC

2019./20

Knjižnica uselila u novi, dograđeni prostor 2019.

OŠ "ĐURO ESTER" KOPRIVNICA

2019./20

Adaptirana krajem 2019., useljena početkom 2020.

SURADNJA U UNPRIJEĐIVANJU RADA ŠKOLSKIH KNJIŽNICA –TIJEKOM 25 GODINA

- **Nacionalna i sveučilišna knjižnica – Hrvatski zavod za knjižničarstvo**
 - Savjetnica za školske knjižnice
 - Stručno vijeće voditelja županijskih matičnih službi
- **Ministarstvo znanosti i obrazovanja – savjetnica za školske knjižnice**
- **Agencija za odgoj i obrazovanje – savjetnica za str. suradnike šk. knjižničare**
 - Županijska stručna vijeća školskih knjižničara
- **Stručne udruge – HKD, zatim i HUŠK, HMŠK**

REZULTATI – 1995.-2020.

- Zapošljavanje stručnih suradnika u svim školskim knjižnicama ✓
- Odgovarajuća satnica školskih knjižničara u skladu s veličinom škole ✓
- Stručno osposobljeni i kvalificirani školski knjižničari ✓
- Informatizacija knjižničnog poslovanja ✓
- Stručna obrada fondova ✓
- **PROSTOR I OPREMA – postoje unprijeđenja, ali nisu dovoljna** – ograničavajući faktor!

PROBLEMI PROSTORA ŠKOLSKIH KNJIŽNICA DANAS

- **NEPOŠTIVANJE VAŽEĆIH ZAKONSKIH PROPISA KOD PLANIRANJA I UREĐENJA NOVIH KNJIŽNICA**
 - niti nakon donošenja **DPS-a**, kod gradnji novih škola i knjižnica često se ne uvažavaju ne samo **Standardi za školske knjižnice**, nego niti **DPS**, tako da i među novim knjižnicama izgrađenim ili uređenim nakon 2008. imamo i dalje premale knjižnice, ili neodgovarajuće smještene unutar zgrada i sl.
- **NEMOGUĆNOST UTJECAJA NA PLANOVE I PROJEKTE, KAO I NA IZVEDBU UREĐENJA KNJIŽNICA**
 - Osnivači planiraju i grade knjižnice (pa i škole!) „po svom”, ni knjižničari, ni ŽMS, a često ni škole same nemaju na to utjecaja - tek kad radovi dođu do završne faze, uoče se manjkavosti koje je tada već teško ispraviti
- **„ŽRTVOVANJE” KNJIŽNICA KOD POTREBA ZA UČIONICAMA**
 - Prenamjena knjižnica u učionice kod prelaska na **jednosmjenski rad**
 - Seljenje knjižnica u manje prostore (bivše urede ili spremišta) zbog potreba za npr. **informatičke učionice**

MOGUĆI PRAVCI DJELOVANJA

- **Nastavlja se borba za školske knjižnice** – zagovaranje djelatnosti u javnosti, kod osnivača i kod financijera, ali i u samim ustanovama
- **Posao školskoga knjižničara na promociji djelatnosti svoje knjižnice nikad ne prestaje** i ne završava; važna je vidljivost knjižnice u školi, ali i u zajednici, kako bi ostvarila potrebna materijalna podrška za rad

PITANJA:

- Kako postići poštivanje zakonskih propisa i standarda vezanih za prostore školskih knjižnica?
- Kako doći do potrebnog prostora u školskim zgradama pretijesnim za sve potrebe?
- Kako namaknuti potrebna sredstva za uređenje i opremanje?

ZAKLJUČAK

- **Suradnja** svih dijelova sustava i nadležnih službi za podršku školskim knjižnicama mora se nastaviti – u sinergiji sa stručnim udrugama
- Koristila bi **uspostava redovite linije financiranja opreme tj. namjenska sredstva** (osnivača i MZO) koja bi osigurala plansko i pravovremeno opremanje novom i funkcionalnom opremom nužnom za rad knjižnica – kako namještajem, tako i računalnom i drugom opremom
- Potrebna je **čvršći nadzor nadležnog MZO nad projektima** za nove škole, ali i nad njihovom **izvedbom**
- **Od knjižnica se puno očekuje, potrebno im je osigurati odgovarajuće uvjete za rad a prostor i oprema** jedan su od osnovnih temelja za to.

HVALA :)

maticna_sluzba@knjiznica-koprivnica.hr